

สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย
109 ซอยสิทธิชน ถนนสุทธิสารวิจิตร
แขวงสามเสนนอก เขตห้วยขวาง
กรุงเทพมหานคร 10310

โทรศัพท์ 02 277 6882, 02 277 6887 ต่อ 105

โทรสาร 02 277 6882, 02 277 6887 ต่อ 108

E-mail : info@aihr.info

Website: <http://aihr.info>

“สิทธิมนุษยชน”

อย่างเดียวกันพอ

สำหรับการเคลื่อนไหว

เพื่อสิทธิเสรีภาพ

สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย

“สิทธิมนุษยชน” อย่างเดียวไม่พอ สำหรับการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิเสรีภาพ

สรุปความจาก บทความเรื่อง
“ความเชื่อมโยงระหว่างสิทธิมนุษยชน
การปกครองโดยหลักนิติธรรม
ประชาธิปไตย และความยุติธรรมทางสังคม”

เอกสารนาร่องการอบรมเชิงปฏิบัติการด้านสิทธิมนุษยชน
จัดโดยสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย และศูนย์ศึกษาการพัฒนาสังคม
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ระหว่างวันที่ 10-15 พฤษภาคม 2553 และ 23-27 สิงหาคม 2553
ณ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กำกับความ : ม.ร.ว.พฤษถิสาณ ฐมพล
เรียงความ : จารุวรรณ แก้วมะโน
สรุปความ: ศิรดา เขมานิฐราไท
วาดภาพประกอบ : สุริยาพร สุภาณุสร
จัดรูปเล่ม : จิรภรณ์ บุญจันทร์

จัดพิมพ์โดย สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2554

จำนวน 500 เล่ม

© สงวนลิขสิทธิ์

สารบัญ

หน้า 9

ทำไมเราควรเข้าใจสิทธิ

??

หน้า 10

หลักสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชน

คือ “การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์”

หน้า 12

คลื่นแนวคิดสิทธิมนุษยชน

หน้า 16

การปกครองโดยหลักนิติธรรม (The Rule of Law)

หน้า 18

แนวคิดความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice)

หน้า 20

แนวคิด “ความยุติธรรมทางสังคม” (Social Justice)

หน้า 22

แนวคิดความยุติธรรมเชิงขั้นตอนกระบวนการ

(Procedural Justice)

หน้า 23

ปัญหาและข้อบกพร่องของสิทธิทั้งสองแนวคิด

หน้า 24

การนำแนวคิดด้านสิทธิไปปฏิบัติจริง

หน้า 25

อำนาจ Power

ทำไมต้องรู้เรื่องอำนาจ?

หน้า 26

วิธีการจัดการกับอำนาจเพื่อวางยุทธศาสตร์การส่งเสริมสิทธิ ....

หน้า 27

การสร้างอำนาจ กับ การยึดแย้งอำนาจ

หน้า 28

อำนาจมีหลากหลายมิติ : อำนาจ 3 มิติ

หน้า 30

การเคลื่อนไหวเรียกร้อง

หน้า 32

กลยุทธ์เพื่อปรับความสัมพันธ์ทางอำนาจกับรัฐ

คำนำ

หนังสือเล่มนี้เป็นผลเนื่องมาจากการที่สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย ได้ร่วมกับ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาสังคม คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง "สิทธิมนุษยชน ความยุติธรรมทางสังคม และการปกครองโดยหลักนิติธรรม" ขึ้น 2 ครั้งด้วยกัน ในพ.ศ. 2552 และ 2553 เพราะพบว่าผู้เข้ารับการอบรมครั้งแรกประสบ ปัญหาบางประการในการเชื่อมโยงแนวคิดทั้งสาม อันเป็นแก่นสาระของหลักสูตรเข้าด้วยกัน ดังนั้น เมื่อจะจัดการอบรมขึ้นอีกครั้งหนึ่ง จึงเห็นควรมีบทความนำร่องและได้มอบหมายให้ นางสาวจรรวณ แก้วมะโน ผู้ประสานงานโครงการอบรมฯ ในขณะนั้นเรียบเรียงขึ้น โดยผม เป็นผู้ให้แนวทาง สำเร็จเป็นบทความเรื่อง "ความเชื่อมโยงระหว่าง สิทธิมนุษยชน การปกครอง โดยหลักนิติธรรม ประชาธิปไตยและ ความยุติธรรมทางสังคม" ซึ่งได้ใช้เป็นเอกสารประกอบการอบรมฯ ใน พ.ศ. 2553 เปรียบเสมือนเป็นแผนที่หรือเข็มทิศบอกเส้นทางเนื้อหา

บังเอิญว่า ในช่วงของการจัดการอบรมฯ ในเดือนพฤษภาคม ณ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย มีการปึกหลักชุมนุมทางการเมือง ตามมาด้วยการ "กระชับพื้นที่" ของหน่วยงานความมั่นคงในบริเวณใกล้เคียง ส่งผลกระทบต่อการดำเนินการอบรม เสรีภาพและความปลอดภัยของผู้เข้ารับการอบรมถึงจุดที่ต้องตัดสินใจพักการอบรมไว้ก่อน แต่การที่คณะผู้จัดและผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งมาจากตำแหน่งแห่งที่อันหลากหลาย ได้ประสบพบเห็นสถานการณ์นั้น ด้วยจักษุโสตประสาทสัมผัส ก็ได้กระตุ้นให้ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นระหว่างกัน อย่างเข้มข้น เป็นจริงเป็นจังกว่าที่คาดไว้ ทั้งยังมีอานิสงส์ให้ทุกคนเห็นเด่นชัดว่าสิ่งที่ดูเป็นนามธรรม คือ สิทธิมนุษยชน การปกครองโดยหลักนิติธรรม และความยุติธรรมทางสังคม ตลอดจนประชาธิปไตยนั้น มีบูรณธรรมของความเชื่อมโยงกันอย่างซับซ้อนเชื่อมโยงกัน การทำความเข้าใจให้ถ่องแท้เพียงใด

ครั้งเสร็จสิ้นการอบรมในเดือนสิงหาคม พ.ศ.2553 หลังจากที่ได้พักไว้ คณะผู้จัด ได้พิจารณาเห็นว่าในเมื่อแก่นสาระของการอบรมฯ ได้พิสูจน์ตนเองว่ามีนัยสำคัญต่อการทำงาน ด้านสิทธิมนุษยชนในสถานการณ์ปัจจุบันอย่างแน่ชัด จึงควรที่จะได้เผยแพร่บทความนำร่อง ที่นางสาวจรรวณ แก้วมะโน เรียบเรียง ให้แพร่หลาย จึงเป็นที่มาของหนังสือ "ความเชื่อมโยงระหว่างสิทธิมนุษยชน การปกครองโดยหลักนิติธรรม ประชาธิปไตย และความยุติธรรมทางสังคม"

สิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชน

นอกจากนั้น ยังเห็นว่า ควรที่จะได้นำเนื้อหาของบทความนั้นมาย่อความและเขียนด้วยถ้อยคำภาษาที่ง่ายขึ้น จึงได้มอบให้นางสาวศิรดา เขมานิภูฎาโท รุ่นน้องของ นางสาวจรรวณที่ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รับไปสรุปความ โดยมี นางสาวสุริยาพร สุภานุสร เป็นผู้วาดภาพประกอบ ตีพิมพ์เป็นหนังสืออีกเล่มหนึ่ง ตั้งชื่อใหม่ให้ง่าย แต่เป็นปริศนาว่า "สิทธิมนุษยชน" อย่างเดียวไม่พอ สำหรับการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิเสรีภาพ มุ่งหวังให้บุคคลทั่วไปได้หยิบขึ้นมาอ่าน

หนังสือทั้งสองเล่มจึงใช้แยกกันก็ได้ คู่กันก็ได้ ตามจริตของท่านผู้สนใจ ผมในฐานะที่เป็นผู้ 'กำกับความ' หรือเป็นบรรณาธิการของหนังสือทั้ง 2 เล่ม ใครขอเรียนว่า สิ่งที่น่าเสนออาจเรียกได้ว่าเป็นเชิงสังคมวิทยาการเมือง ในแง่ที่ถือว่า สังคมนั้นมาก่อนรัฐหรือกฎหมาย เปรียบเสมือนพ่อแม่ที่มีลูกเป็นผลผลิต บางครั้งลูกอาจอยู่นอกเหนือการควบคุมของพ่อแม่ แต่ก็ยังเป็นผลผลิตของพ่อแม่อยู่ดี พ่อแม่จะหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบโดยสิ้นเชิงไม่ได้ เราทุกคนในสังคมจึงต้องมีส่วนในการกอบกู้เกื้อทั้งสังคมและรัฐที่ผดุงสิทธิเสรีภาพ บำรุงรักษาการปกครองโดยหลักนิติธรรม สรรค์สร้างประชาธิปไตย และลดความยุติธรรมทางสังคม อย่างเข้าใจถึงความเชื่อมโยงกันระหว่างทั้งสองอย่างนี้

สุดท้าย สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย ขอขอบคุณนางสาวจรรวณ แก้วมะโน นางสาวศิรดา เขมานิภูฎาโท นางสาวสุริยาพร สุภานุสร ผู้เรียงความ ผู้สรุปความและผู้วาดภาพประกอบตามลำดับ ตลอดจน นางสาวโสรลินี สุภานุสร ผู้ประสานงานสถาบันฯ และนางสาวกัลป์ปลัดดา ดุดดา ผู้อำนวยการสถาบันฯ ผู้มีบทบาทอย่างมากในการบริหารจัดการทั้งหมดให้สำเร็จลุล่วงเป็นหนังสือที่ท่านถืออยู่นี้ สถาบันฯหวังว่าหนังสือทั้งสองเล่มจะยังประโยชน์ในการกระตุ้นให้ทุกคนทบทวนท่าทีและบทบาทของเรา ก่อนที่จะได้ร่วมกันสร้างสรรค์สังคมอันพึงปรารถนาต่อไป

พฤกษิสาณ ชุมพล
ประธานสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งเอเชีย
และบรรณาธิการ

“สิทธิ”

“เสรีภาพ”

“เราขอเรียกร้องสิทธิของเรา”

“ประชาธิปไตยอยู่ที่ไหน!!”

“ขอที่ดินของเราคืนมา”

การตระหนักถึงสิทธิ เสรีภาพ เป็นเรื่องที่ดีสำหรับประชาธิปไตย
ตอนนี้ก็มีแต่ใครๆ พุดกันถึง “สิทธิ”
ใครๆ ต่างก็ “รู้จัก” คำๆ นี้ และ “เรียกร้องสิทธิ” กันมาก

?

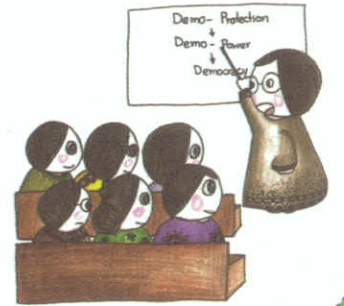
“สิทธิ” คำติดปาก ... แต่เรา “เข้าใจ” ความหมายแค่ไหน?

ทำไมเราควรเข้าใจสิทธิ

??

- เพื่อให้เห็นชนิด รูปแบบ และขอบเขตของสิทธิ
- เพื่อเคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น ไม่เรียกร้องจนละเมิดผู้อื่น หรือเป็นเผด็จการ
เสียงข้างมากที่ไม่สนใจเสียงส่วนน้อย
- เมื่อสิทธิจะไม่เป็นเพียงคำลอยๆ หรือคำสวยหรู แต่จะเป็นสิ่งที่ใช้การได้ในทางปฏิบัติ
เพื่อประชาธิปไตยที่มีคุณภาพ

การรู้จักขอบเขตของสิทธิจะทำให้ไม่ละเมิด
สิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เพราะคนทุกคน
ควรจะต้องได้รับการปกป้องจากการใช้อำนาจตามอำเภอใจของผู้อื่นหรือองค์กรใด
เรียกได้ว่าเป็น

“การปกป้องปวงประชา” (demo-protection)
เมื่อได้รับการปกป้องแล้ว ประชาชนก็สามารถรวมตัวกันสร้าง

“อำนาจของปวงประชา” (demo-power)

“การปกป้องปวงประชา” กับ “อำนาจของปวงประชา”
เป็น 2 เสาหลักคู่กันของ “ประชาธิปไตย” (democracy)

Demo-protection

Demo-power

Demo-protection + Demo-power = Democracy

หลักสำคัญในเรื่องสิทธิมนุษยชน

คือ “การคุ้มครองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์”

แม้แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนจะยังเป็นเพียงกรอบกว้างๆ
แปรผันในรายละเอียดได้ตามเวลาและสถานที่
แต่เป็นหลักสำคัญอันเป็นพื้นฐานละทิ้งไม่ได้

Human Dignity

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (Human Dignity) เป็นความคิดสำคัญ
ประการแรกของสิทธิมนุษยชน เพื่อปกป้องในความเป็นคน
ต้นตอแนวคิดนี้มาจากหลักกฎหมายธรรมชาติ (Natural Law) ที่เชื่อว่า มนุษย์เป็น
สัตว์ที่คิดเป็น มีเหตุผล จึงมีเสรีภาพมาแต่กำเนิดและศักดิ์ศรีที่มนุษย์ทุกคนจึงมีความ
เท่าเทียมกันและต้องเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของกันและกัน

Natural Law

มนุษย์จึงมีสิทธิในเสรีภาพและสิทธิในชีวิตเป็นสิทธิพื้นฐาน
เพราะคนมีคุณลักษณะต่างออกไปจากสัตว์และไม่ควรถูกกระทำเยี่ยงสัตว์

ปัญหาการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และ
สิทธิเสรีภาพ มักเกิดขึ้นเพราะ มองกันที่ฐานะ
หรือสถานภาพทางสังคม มองกันที่ว่ารวยหรือจน
มากกว่าว่าเป็นคนเหมือนกัน

การมองมนุษย์ต่างกัน คือการ “เลือกปฏิบัติ” (Discrimination) ซึ่งนำไปสู่
การละเมิดสิทธิมนุษยชน และกระทบต่อการปกครองโดยหลักนิติธรรม
ทำให้สังคมขาดความเชื่อมั่นต่อระบบกฎหมาย

เช่นพนักงานในห้างดูลูกค้าในเสื้อดูอย่างดี แต่เมื่อมีคนแต่งตัวมอมแมม
เข้ามาในร้าน ก็จะไม่ดูแล และยังพูดจาดูถูกดูแคลนอีกด้วย หรือ ตำรวจกล้าเรียก
ค่าปรับจากแท็กซี่และมอเตอร์ไซด์มากกว่าคนที่ขับรถเบนซ์ที่มีเลขทะเบียนสวยๆ
นับเป็นการเลือกใช้กฎหมายต่อคนบางกลุ่ม ผิดหลักนิติธรรม ที่ต้องบังคับใช้
กฎหมายต่อทุกคนเสมอกัน

“ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ต้องหมายถึงทั้งของตัวเองและของผู้อื่นด้วย
ไม่ใช่เพียงแต่ยื่นกรานสิทธิของตนเอง ต้องยอมให้ผู้อื่นมีที่ยืน มีสิทธิด้วย
เพราะเขาเป็นคนเหมือนกัน คิดเป็น รู้สึกเป็นเหมือนกัน

คนเราจึงควรร่วมกันหา “จุดประสาน” หรือ ประนีประนอมกันในสังคม

คลื่นแนวคิดสิทธิมนุษยชน

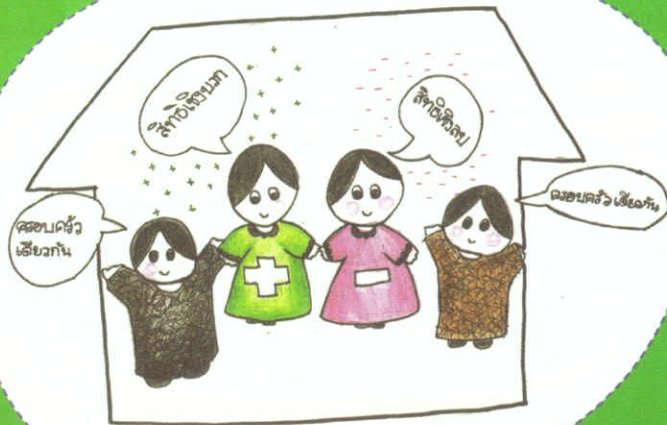
ยังไม่มีข้อสรุปสุดท้ายว่าการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนควรเป็นเช่นไร เนื่องจากความแตกต่างกันระหว่าง “แนวคิดเสรีนิยม” และ “แนวคิดสังคมนิยม”

แนวคิด เสรีนิยม

มองว่าการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนมาจากที่รัฐและบุคคลอื่น ๆ ต้อง “ละเว้น” จากการละเมิดสิทธิของปัจเจกบุคคล เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถใช้เสรีภาพเต็มที่ เรียกว่า **สิทธิเชิงลบ (Negative Rights)**

ส่วนแนวคิด สังคมนิยม

มองว่าในสังคม คนไม่มีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน จึงเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะเข้ามา “ส่งเสริม” สิทธิมนุษยชนด้วยการแทรกแซงสังคม และวางนโยบายต่างๆ เพื่อสร้างโอกาสให้เท่าเทียมกัน เรียกว่า **สิทธิเชิงบวก (Positive Rights)**

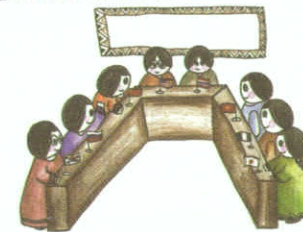
ความละเอียดอ่อนต่อการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ในช่วงสงครามโลกครั้งที่สองทำให้หลังสงคราม คือ เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ.2491 สหประชาชาติ (The United Nations) ได้ประกาศ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

(Universal Declaration of Human Rights - UDHR)

แต่เนื่องจากแนวคิดอุดมการณ์ 2 อย่างที่แตกต่างกัน ทำให้ในพ.ศ.2509 มีแนวทางปฏิบัติที่ออกมารองรับปฏิญญาดังกล่าวแยกเป็น 2 ฉบับ

1. จากแนวคิดเสรีนิยม ทำให้เกิด กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights - ICCPR) ประกอบด้วยสิทธิในการแสดงความคิดเห็นทั้งตั้งนโยบายต่างๆของรัฐ และสิทธิในการเข้าร่วมในกลุ่มหรือองค์กร เป็นต้น
2. จากแนวคิดสังคมนิยม ทำให้เกิด กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights - ICESCR) ประกอบด้วยสิทธิที่จะได้รับสวัสดิการต่างๆที่รัฐจัดให้เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม เช่น การศึกษาขั้นพื้นฐาน การสาธารณสุข และการส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น

แต่สหประชาชาติ ถือว่า สิทธิเหล่านี้ แบ่งแยกมิได้ (indivisible) ฟรานเชสโก คลัก (Francesco Klug) จึงมองว่าวิวัฒนาการของสิทธิ มีลักษณะคล้าย “คลื่น” 3 ระลอก ที่มีวนเข้าหากัน และจึงซ้อนทับกันบางส่วน

ลูกแรก คลื่นเสรีนิยมและอิสระนิยม ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 จนถึงยุคสงครามโลกครั้งที่ 2

ลูกที่สอง ที่ให้ความสำคัญแก่บทบาทของรัฐ ซึ่งมีขึ้นในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

ลูกที่สาม เน้นไปที่การมีส่วนร่วมมากขึ้นของทุกภาคส่วน และสนใจการละเมิดสิทธิมนุษยชนในหลายมิติมากกว่าเดิม ซึ่งเป็นยุคปัจจุบัน

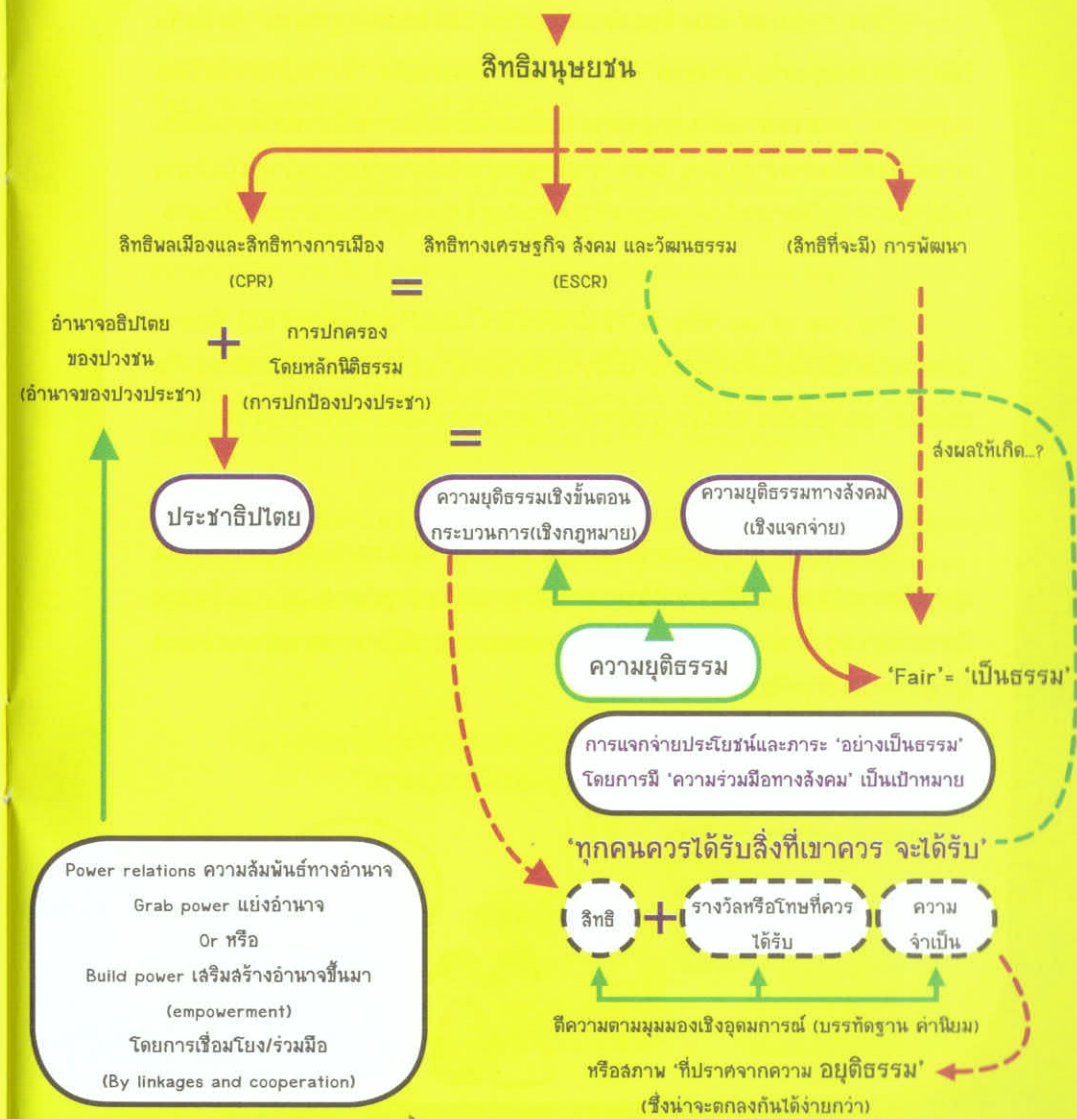
ในประเทศไทย มีการประสานแนวคิดระหว่างเสรีนิยมและสังคมนิยม เพื่อส่งเสริมสิทธิมนุษยชน เห็นได้จากนโยบายเรียนฟรี นโยบายประกันสุขภาพ นโยบายพักหนี้เกษตรกร ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นการให้สวัสดิการแก่ประชาชน

...ดังนั้น การปฏิบัติงานด้านสิทธิมนุษยชนให้เกิดขึ้นจริง จะต้องหาจุดร่วมและจุดประสานกันของกระแสความคิดที่แตกต่างกัน...

ทางหนึ่งที่จะช่วย คือ การสานแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนกับแนวคิดอื่น ๆ ได้แก่ การปกครองโดยหลักนิติธรรม (the rule of law) และ ความยุติธรรมทางสังคม (social justice)

แผนภาพแสดงถึงความเชื่อมโยง ระหว่างแนวคิด “ความยุติธรรมทางสังคม สิทธิมนุษยชน และการปกครองโดยหลักนิติธรรม”

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

การปกครองโดยหลักนิติธรรม (The Rule of Law)

The rule of law คือการปกครองโดย “**หลักแห่งกฎหมาย**” ซึ่ง ลึกซึ้งไปกว่าตัวบทกฎหมาย ต่างจาก rule by law ซึ่งหมายถึง “**การปกครองโดยกฎหมาย**” ปกครองตามตัวบทกฎหมาย ไม่เป็นการประกันว่าจะมีการปกครองที่เป็นธรรมหรือที่เป็นประชาธิปไตย เพราะการมีกฎหมายไม่ได้หมายความว่าคนในสังคมจะได้รับการปฏิบัติตามหลักกฎหมายหรือได้ประโยชน์จากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน

The rule of law หรือ **การปกครองโดยหลักนิติธรรม** คือการปกครองโดยยึดหลักแห่งกฎหมาย ไม่มีการใช้อำนาจตามอำเภอใจของผู้ปกครองหรือของผู้ใด กลุ่มใดทั้งสิ้น **แต่ใช้กฎหมายกับบุคคลทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน**

นอกจากนั้น การอยู่ร่วมกันในสังคม โดยมีหลักนิติธรรมกำกับ ย่อมต้องรวมความถึงการป้องกันมิให้มีการใช้อำนาจตามอำเภอใจของใครก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นของบิดามารดา ครู เจ้านาย หรือนักเลงหัวไม้ มิใช่แต่เฉพาะการใช้อำนาจตามอำเภอใจของผู้ปกครองของรัฐหรือข้าราชการเท่านั้น

“ทุกคนย่อมมีความเท่าเทียมกันเมื่ออยู่ต่อหน้ากฎหมาย”

Equality before the law

การปกครองโดยหลักนิติธรรม ตรงกับแนวคิด “การปกป้องปวงประชา” (Demo-Protection) ซึ่งเป็นหลักประกันว่าประชาชนจะมีอำนาจได้ คือ มีอำนาจอธิปไตย ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่า “ประชาธิปไตย”

เพราะเมื่อมีการใช้กฎหมายเพื่อความเป็นธรรม ให้คุณให้โทษตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน และไม่เลือกปฏิบัติตามอำเภอใจของผู้มีอำนาจแล้วประชาชนย่อมไม่ต้องหวาดกลัวผู้มีอำนาจ คือ มีเสรีภาพจากความหวาดกลัว (Freedom from fear)

และในเมื่อไม่กลัวแล้ว จึงมั่นใจในเสรีภาพที่ตนจะกระทำการ (Freedom to) ในศักดิ์ศรีและสิทธิของตน จึงกล้ากระทำการปกป้องและเรียกร้องสิทธิของตนเองด้วยตนเอง ตลอดจนร่วมมือกัน/รวมตัวกันสร้างอำนาจของปวงประชา (Demo-Power) ขึ้น

การปฏิบัติตามหลักนิติธรรม ไม่ใช่หน้าที่รัฐอย่างเดียว แต่เป็นหน้าที่ของทุกคนในสังคมที่จะต้อง “เคารพ” ในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และสิทธิของผู้อื่นด้วย หลักนิติธรรมจะเกิดขึ้นจริงได้ จะต้องปฏิบัติกันในทุกระดับของสังคม ทั้งในครอบครัว ที่ทำงาน สถาบันการศึกษา และภายในชุมชนของตนเอง

สังคมต้องอุ้มชูการปกครองโดยหลักนิติธรรมด้วย

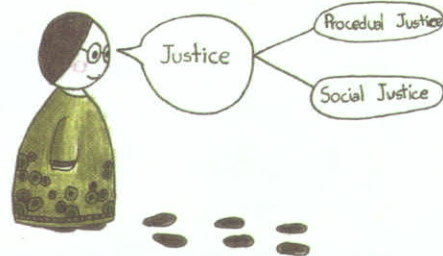
แนวคิดความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice)

ผู้คนจะเรียกร้องสิทธิก็ต่อเมื่อ รู้สึกว่าตนไม่ได้รับความเป็นธรรม หากแต่ทำอะไร “เป็นธรรม” ยังเป็นสิ่งที่ถกเถียงกัน จึงจะต้องมาทำความเข้าใจกับ “ความยุติธรรม” เสียก่อน

เดวิด โรเบิร์ตสัน (David Robertson) กล่าวว่า ความยุติธรรมแบ่งเป็น 2 แบบ คือ

- ความยุติธรรมตามขั้นตอนกระบวนการ (procedural justice) เป็นเรื่องทางเทคนิคของกระบวนการยุติธรรม ที่ว่าผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดกฎหมายจะต้องมีโอกาสได้รับพิจารณาคดีตามขั้นตอนกระบวนการ ที่ปราศจากความลำเอียง ไม่เลือกปฏิบัติ และศาลต้องพิจารณาวางอย่างเปิดเผย

- ความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice) คือความเป็นธรรมในสังคมโดยรวม เห็นได้จากการแจกจ่ายทรัพยากรอย่างเท่าเทียม ซึ่งโรเบิร์ตสัน เรียกว่า รางวัลและภาระ (Burdens) โดยแจกจ่ายตามเกณฑ์ของประสิทธิภาพทางสังคม (Social Efficiency) ความสามารถ (Merit) รางวัลหรือโทษที่ควรได้รับ (Desert) ตามกรรมที่ได้กระทำลงไปและ ความจำเป็น (Need) เป็นต้น

จอห์น ราวล์ส (John Rawls) นักคิดเสรีนิยมความเสมอภาค (Egalitarian liberal perspective) ได้กล่าวไว้ในงาน "A Theory of Justice" ว่า ความยุติธรรม คือ การแจกจ่ายให้คนที่ไม่มี ได้ "มี" ซึ่งเป็นหน้าที่ของ "รัฐ" ที่จะให้ทั้งสิ่งที่ดีและเลวแก่ทุกคนตามที่เขาคควรจะได้รับหรือควรจะมี

หลักเกณฑ์ของสิ่งที่ "ควรจะมี" สามารถประมาณได้จาก

- ความจำเป็น (Needs)
- สิทธิ หรือสิทธิอันพึงมีพึงได้ (Rights / Entitlements)
- ผลจากการกระทำ หรือผลแห่งกรรม (Desert) ซึ่งคือ รางวัลหรือ โทษที่ควรได้รับ เช่น ทำงานดีก็ได้เลื่อนตำแหน่ง เมลาแล้วขบะจะต้องติดคุก

กระนั้น ก็ยังมีปัญหาอยู่ว่า เกณฑ์ "ความจำเป็น" กับเกณฑ์ "สิทธิอันพึงมีพึงได้" และเกณฑ์ "ผลจากการกระทำ" อาจนำไปสู่การปฏิบัติที่ขัดแย้งกันได้ เช่น การให้เงินเดือนที่สูงกว่าแก่ผู้มีการศึกษาสูงกว่า ซึ่งเป็นการให้ตามสิทธิอันพึงมีพึงได้ เพราะมีความสามารถมากกว่า อาจไม่ได้เป็นการให้ตามความจำเป็นในการดำรงชีวิต

เพลโต (Plato) กล่าวไว้ในหนังสือ Republic ว่า สังคมที่เป็นธรรม คือ สังคมที่มีการทำหน้าที่ทางสังคมต่าง ๆ อย่างสมดุล และผลอันความ เป็นธรรมเข้ากับประโยชน์ส่วนรวม ทำให้ความเป็นธรรมเป็นคุณธรรมหลักของระเบียบทางการเมือง

ดังนั้น ความเป็นธรรม (Fairness) จึง เป็นสิ่งที่แตกต่างกันตามแต่ว่าคนใน สังคมนั้นรู้สึกเช่นใด และในยุคลสมัยใด ไม่ใช่สิ่งที่แน่นอนตายตัว

แนวคิด “ความยุติธรรมทางสังคม” (Social Justice)

มีหลักสำคัญคือ การจัดสรรและกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรม โดยเป็นช่องทางเศรษฐกิจค่อนข้างมาก เน้นไปที่การแทรกแซงกิจกรรมของสังคมซึ่งเป็นหน้าที่ซึ่งรัฐจะต้องกระทำเพื่อให้ประชาชนได้รับสิทธิทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างเท่าเทียม

หลักนี้มีอยู่ใน “กติการะหว่างประเทศว่าด้วย สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (ICESCR)” เรียกได้ว่าเป็น “สิทธิเชิงบวก” นำมาสู่การกระจายรายได้และการให้สวัสดิการ อันเป็นสิทธิของประชาชนที่จำต้องได้รับปัจจัยที่จำเป็นในการดำรงชีวิต

ปัญหาในการใช้แนวคิด ความยุติธรรมที่มีการแจกจ่าย (Distributive Justice) คือ

1. เราจะให้การแจกจ่ายนี้กับพื้นที่ใดบ้าง ใช้ทุกกรณีหรือไม่
2. เราจะจัดการกับความจำเป็น สิทธิ หรือ ผลของการกระทำอย่างไร ซึ่งคือ ปัญหาเรื่องความเป็นธรรม (Fairness)
3. เราจะให้หลักการแจกจ่ายอย่างไร ให้เหมือนกันทุกพื้นที่หรือต่างกัน และ หากต่างกันแล้ว ทำให้ได้รับต่างกัน จะเป็นปัญหาหรือไม่

ส่วนสิทธิทางวัฒนธรรม มีข้อถกเถียงอย่างมาก เพราะ

1. วัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกันไป ซึ่งวัฒนธรรมของกลุ่มชนหนึ่ง อาจจะละเมิดสิทธิทางวัฒนธรรมของอีกกลุ่มชนหนึ่งก็ได้
2. การยอมรับวัฒนธรรม หรือค่านิยมที่ยึดถือกันมาบางอย่าง อาจจะเมิดสิทธิด้านอื่นได้ด้วย เช่น ชนเผ่าบางชนเผ่าบังคับให้ต้องขลิบอวัยวะเพศหญิง หรือให้หญิงหม้ายลุยไฟตามสามี หรือบางชนเผ่าให้ผู้สูงอายุขึ้นยอดไม้แล้วเขย่าให้ตกลงมา อันเป็นการละเมิดสิทธิในร่างกายของปัจเจก

การประยุกต์ใช้สิทธิทางวัฒนธรรม

สิทธิทางวัฒนธรรมอาจใช้ได้โดยมีปัญหาน้อยหนอยก็ต่อเมื่อเชื่อมโยงกับเรื่องเศรษฐกิจ ซึ่งก็มักจะเป็นเรื่องของการดำรงชีพในท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจมากขึ้น เช่น สร้างเมืองฝายกันน้ำทำการเกษตร ประเพณีการบวชต้นไม้เพื่อรักษาป่า โดยรัฐอาจออกกฎหมายรองรับสิทธิเหล่านี้ เพื่อคุ้มครองสิทธิทำกินของชาวบ้าน

แนวคิดความยุติธรรมเชิงขั้นตอนกระบวนการ (Procedural Justice)

เป็นสิ่งสำคัญของ “การปกป้องปวงประชา” (Demo-Protection) เพราะกระบวนการพิจารณาคดีที่ยุติธรรม ต้องไม่มีสองมาตรฐาน มีความโปร่งใส จึงจะคุ้มครองสิทธิของประชาชนให้ไม่ถูกละเมิดทั้งจากเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเองและจากบุคคลอื่น

ความยุติธรรม เป็นขั้นตอนกระบวนการที่สำคัญของการปกครองโดยหลักนิติธรรมจะละเลยมิได้

หลักนี้เป็นไปตามแนวคิดของ “กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิการเมือง - ICCPR” ซึ่งเน้นที่การให้เสรีภาพแก่ปัจเจกในการปกป้องและพัฒนาตนเอง ส่งเสริมอำนาจของพลเมือง

ปัญหาและข้อบกพร่องของสิทธิทั้งสองแนวคิด

สิทธิเชิงลบ หรือ สิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

- เน้นไปที่เสรีภาพของปัจเจก จึงอาจเกิดการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน เกิดการแข่งขันกันจนไม่สนใจความรู้สึกหรือผลประโยชน์ผู้อื่น
- นำไปสู่ช่องว่างและความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม

สิทธิเชิงบวก หรือสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

- แม้เป็นการกระทำของรัฐที่จะแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ แต่อาจไม่ใช่ว่าส่งเสริมเสรีภาพที่แท้จริง เพราะเป็นการกำหนดให้เลือกในสิ่งที่รัฐจัดหาให้ เป็นการตีกรอบความคิดในการแก้ปัญหาของประชาชน และประชาชนอาจไม่รู้คุณค่าของสิ่งที่จัดสรรให้
- อาจทำได้ไม่ยั่งยืนและไม่สม่ำเสมอ ต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมาก
- รัฐไม่อาจรู้ความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

... จึงต้องเปิดช่องทางให้ประชาชนได้มีปากเสียง เพื่อตนเอง ตามแนวคิดสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง

ดังนั้น จึงถือว่า สิทธิตามนัยของทั้งสองแนวคิด ต้องไปด้วยกัน แบ่งแยกมิได้ (indivisible) ...

การนำแนวคิดด้านสิทธิไปปฏิบัติจริง

ในเชิงปฏิบัติ ปัญหา จึงเป็นว่าจะใช้แนวคิดใดก่อน ใช้เวลานานเท่าใดและในสัดส่วนอย่างไร

ผู้ปฏิบัติงานด้านสิทธิสามารถนำประเด็น**“ความยุติธรรม” (Justice)** เป็นจุดเริ่มต้นในการปฏิบัติงานจริงต่อไปได้ เพราะความยุติธรรมเป็นจุดประสานของสองแนวคิดนี้และนำไปสู่หนทางปฏิบัติที่ **“พอจะยอมรับได้”**

เช่น ชาวบ้านเรียกร้องให้โรงงานอุตสาหกรรมออกไปจากพื้นที่ แต่เจ้าของโรงงานและพนักงานต่างปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของตนเช่นกัน ผลที่ได้คือโรงงานต้องจำกัดการปล่อยมลพิษอย่างรัดกุม และต้องทำโครงการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ป้องกันและชดเชยความสูญเสียอันอาจเกิดแก่ชุมชน ซึ่งวิธีการนี้ไม่มีใครสูญเสียประโยชน์โดยสิ้นเชิง แต่เป็นการ **“ประนีประนอม”** ที่เป็นไปได้

แบริงตัน มอร์ (Barrington Moore) นักประวัติศาสตร์สังคมและอมาตยา เซ็น (Amartya Sen) นักเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบล บอกวิธีที่จะแสวงหาความยุติธรรมอย่างเป็นรูปธรรมให้ง่ายแก่การนำไปปฏิบัติมากขึ้น

สิ่งที่เขาแนะนำให้มองหา คือความ **“อยุติธรรม”** แล้วขจัดสิ่งนั้นออกไปจากสังคม เช่น เห็นว่าการใช้เส้นสายเข้าทำงานนั้นไร้ความยุติธรรม จึงต้องแก้ไขด้วยการทำระบบการรับสมัครอย่างเปิดกว้างและโปร่งใส เป็นต้น

อำนาจ power

ทำไมต้องรู้เรื่องอำนาจ?

- หลักประชาธิปไตยคือ อำนาจเป็นของประชาชน
- เมื่อเรียกร้องสิทธิ ย่อมต้องเจอกับอำนาจหลายรูปแบบ ทั้งอำนาจรัฐ ทูน เจ้าพ่อ เจ้าแม่ องค์กรที่ไม่ใช่รัฐ อำนาจของกลุ่มที่รวมตัวกันเอง และจะพบว่า อำนาจมิได้หลายมิติ ทั้งอำนาจที่บังคับชัดเจน อำนาจที่ซ่อนเร้น และอำนาจที่ครอบงำความคิดทำให้มองไม่เห็น
- การเรียกร้องสิทธิ เกิดจากความรู้สึกถึง **“ความล้มพันธ์ทางอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน”** การตระหนักถึงวิธีการเพิ่มอำนาจ เช่น โดยการรวมตัวกัน จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานด้านสิทธิสามารถต่อรองผลประโยชน์กับผู้ที่มีอำนาจในสังคมได้

วิธีการจัดการกับอำนาจเพื่อวางยุทธศาสตร์การส่งเสริมสิทธิ ....

1. ต้องเข้าใจว่าเราถูกกดทับด้วยอำนาจบางอย่างอยู่หรือไม่ รูปแบบไหน ซึ่งอำนาจมีหลายแบบ ได้แก่ อำนาจทางการเมือง, อำนาจทางเศรษฐกิจ, อำนาจทางวัฒนธรรม และ อำนาจทางความรู้
2. มองหาว่าใครที่มีอำนาจและ ใครได้ประโยชน์จากการที่เราถูกอำนาจกดทับ ผู้มีอำนาจเหล่านั้นมีอำนาจได้เพราะอะไร โดยพิจารณาว่าเรายอมจำนนต่อผู้ใด หรือ เมื่อเราอยู่ในสถานะที่เสียเปรียบ ใครกันที่ได้เปรียบ
3. ต้องศึกษารูปแบบต่างๆของอำนาจซึ่งมีความซับซ้อนมาก โดยเฉพาะอำนาจทางวัฒนธรรมและความรู้ ที่ทำให้เราไม่รู้สึกรู้ว่าเรากำลังถูกอำนาจบางอย่างกดทับอยู่ เช่น การเรียกร้องต่อต้านการสร้างโรงงาน อาจจะหยุดลงเมื่อรายงานวิเคราะห์ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมของผู้เชี่ยวชาญบอกว่าไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของคนในชุมชน
4. ต้องตระหนักว่าอำนาจ สร้างได้ เพิ่มได้ โดยรวม และเปลี่ยนมือได้

• • • •

การสร้างอำนาจ กับ การยื้อแย่งอำนาจ

การสร้างอำนาจ : คิดว่าอำนาจไม่คงที่ สามารถเพิ่มขึ้นได้โดยรวมไม่จำกัด ทำให้ผลประโยชน์มีมากขึ้นได้ด้วยการร่วมมือกัน รวมกลุ่มให้สามารถกระทำการเจรจาต่อรองและสัมพันธ์กับกลุ่มอื่นหรือกลุ่มอำนาจได้อย่างเท่าเทียมมากขึ้น (Power to...) ไม่จำเป็นต้องยื้อแย่ง หรือมุ่งทำลาย แต่ปรับความสัมพันธ์ทางอำนาจเพื่อปกป้องสิทธิบางอย่างของตน

เปรียบกับเค้ก แม้จะมีก้อนเดียวแต่ก็ทำให้ก้อนโตขึ้นได้ด้วยการช่วยกัน ทำเค้กก้อนใหม่ที่ใหญ่กว่าเดิมและแบ่งปันกัน

การยื้อแย่งอำนาจ : คิดว่าอำนาจในสังคมโดยรวมมีจำกัด หากต้องการอำนาจจะต้องแย่งอำนาจมาจากผู้อื่น ทำให้เกิดภาวะที่เมื่อมีคนได้ จะต้องมีคนเสีย เสมอ หรือภาวะ “Zero-Sum” เป็นการพยายามให้มีอำนาจเหนือผู้อื่น (Power Over...) ซึ่งนอกจากจะไม่แก้ปัญหาลแล้ว ยังนำมาซึ่งปัญหาจากการใช้อำนาจคะคานกันด้วย เปรียบกับเค้ก มองว่ามีเค้กก้อนเดียว ซึ่งถ้าใครได้กิน คนอื่นๆ ก็จะต้องกิน

การสร้างอำนาจต้องอาศัย “ความร่วมมือ” ซึ่งถึงแม้จะปฏิบัติจริงได้ยาก เพราะผลประโยชน์และความคิดต่างกัน แต่เป็นทางออกที่สำคัญที่จะช่วยให้เกิด มีอำนาจโดยรวมอย่างยั่งยืนและสันติ ไม่มีผู้ใดสูญเสีย

อำนาจมีหลากหลายมิติ : อำนาจ 3 มิติ

เราควรทำความรู้จักกับอำนาจทุกมิติ เพื่อจะได้เข้าใจและหาต้นตอของอำนาจนั้นได้ ...

อำนาจมิติที่ 1

อำนาจที่เห็นการกระทำชัดเจนว่ากดทับ หรือบังคับผู้อื่นอยู่ ผู้มีอำนาจมักทำให้สิทธิของผู้อื่นต้องถูกละเมิด

เช่น เจ้าพ่อในท้องถิ่นบังคับให้ชาวบ้านขายที่ดินของตนเอง หรือคุณครูว่าจะตีนักเรียนหากไม่เชื่อฟัง หรือการออกมาเรียกร้องของประชาชนที่สามารถล้มเลิกโครงการสร้างเขื่อนได้ ก็แสดงถึงอำนาจชัดเจน

อำนาจมิติที่ 2

เป็นอำนาจที่ไม่เห็นการกระทำ ไม่มีการปฏิบัติชัดเจน แต่ผลของการไม่กระทำนั้นก็สามารถปิดกั้นสิทธิ เสรีภาพได้ การไม่กระทำที่เกิดขึ้นบ่อย ได้แก่ ผู้มีอำนาจไม่รับเรื่องพิจารณา และการไม่ตัดสินใจ

เช่น ชาวบ้านยื่นเรื่องเรียกร้องสิทธิที่อำเภอ แต่เรื่องกลับเงียบไป ไม่มี การดำเนินเรื่อง มีผลทำให้ชาวบ้านไม่อาจใช้สิทธิของตนได้เต็มที่ หรือ รถไฟฟ้าที่สร้างเสร็จเป็นเวลานานแล้ว แต่ผู้มีอำนาจไม่เห็นอนุญาตจ่ายไฟฟ้าบนรางรถไฟ ก็มีผลทำให้ประชาชนไม่ได้ใช้บริการรถไฟฟ้าในเวลาอันควร

แต่การ(ไม่)กระทำอาจส่งผลต่อผู้เรียกร้องได้ด้วย เช่น เมื่อมีการเคลื่อนไหวต่อต้านการตัดถนน รัฐบาลก็ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาพิจารณาผลกระทบเรื่อยไป เท่ากับเป็นการถ่วงเวลาไม่ต้องแก้ปัญหา แต่ผลก็คือยังไม่มีการตัดถนน

อำนาจมิติที่ 3

เป็นอำนาจที่ไม่แสดงออกอย่างเปิดเผย และยากที่ผู้อยู่ใต้อำนาจจะตระหนักว่าตนอยู่ใต้อำนาจนั้น เพราะไม่ได้เกิดจากการบังคับ แต่เกิดจากความเชื่อ อันเป็นผลมาจากวัฒนธรรม ค่านิยม ประเพณี จึงอาจเรียกได้ว่าเป็นอำนาจเชิงวัฒนธรรม คนที่มองเห็นอำนาจนี้จึงมักเป็นผู้ที่อยู่นอกพื้นที่ใต้อำนาจนั้น

เช่น คำสอนทางพุทธศาสนาที่ถูกตีความจากคนในสังคมจนเป็นความเชื่อที่ต้องจำนนต่ออำนาจบางอย่าง โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องเวรกรรม ที่ถูกตีความว่า สถานภาพ(ฐานะ)ทางสังคมในชาตินี้เป็นผลจากการกระทำในชาติก่อน ซึ่งความจริงแล้วส่วนหนึ่งมาจากโครงสร้างทางสังคม ที่ไม่เท่าเทียมกันด้วย และสิ่งนี้ก็สามารถเรียกร้องให้แก้ไขได้ หรือ การโฆษณาสินค้าที่ทำให้ผิวขาว ชวนเชื่อให้ผู้หญิงส่วนมากเห็นว่าหากผิวขาวแล้วจะสวย คนจำนวนมากจึงซื้อผลิตภัณฑ์ที่ไม่จำเป็น

การเคลื่อนไหวเรียกร้อง

ปัญหาโครงสร้างอำนาจทางสังคมไม่อาจตอบสนองและแก้ปัญหาให้ประชาชนได้ เห็นได้จากการเดินขบวนเรียกร้องสิทธิที่มากขึ้นเรื่อยๆ การเคลื่อนไหวนอกสภา หรือที่เรียกว่า การเมืองบนท้องถนน

รัฐธรรมนูญ ปี 2540 ที่บรรจุเรื่องสิทธิเสรีภาพไว้ นั่น ก็เกิดจากการต่อสู้เรียกร้อง และทำประชาพิจารณ์ให้มีรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน

ปัญหาจริงคือ แม้มีการบัญญัติสิทธิและรับรองเป็นตัวอักษร แต่การบังคับใช้จริงยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร เพราะในทางปฏิบัตินั้น ประชาชนเข้าถึงผู้มีอำนาจได้ยาก มีกระบวนการและขั้นตอนที่ซับซ้อนมาก มีทั้งเงื่อนไขของการตีความและขอบเขตของสิทธิ

เช่น พรบ.ป่าชุมชน กว่าจะออกมาได้ต้องตีความเรื่องสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเป็นเวลานาน จากมาตรา 46 ของรัฐธรรมนูญปี 2540 รวมถึงเรื่องชุมชนมีสิทธิมากน้อยแค่ไหน ในมาตรา 56 ด้วย

การชุมนุมเรียกร้องโดยสงบ จึงสะท้อนถึงการที่ประชาชนตระหนักในอำนาจตน รวมทั้งความไร้ประสิทธิภาพของรัฐด้วย

การเรียกร้องสำคัญเพราะ

- สิทธิที่บัญญัติไว้ตามรัฐธรรมนูญ ไม่อาจปฏิบัติได้ หากไม่มีการเรียกร้องเป็นรูปธรรม ให้มีการบังคับใช้จริง
- สิทธิไม่ได้เป็นเพียงสิ่งที่รัฐต้องหยิบยื่นให้ แต่ทุกคนในสังคมต้องร่วมกันปกป้องกันเองด้วย
- เป็นการปรับความสัมพันธ์ทางอำนาจระหว่างรัฐและประชาชน ให้รัฐลงมาเจรจาและยังช่วยขุดประเด็นที่ถูกเก็บไป (ด้วยอำนาจมิตินี้ 2) ให้กลายเป็นประเด็นนโยบายที่ต้องออกเสียงกันใหม่

ข้อควรระวังในการเรียกร้องสิทธิ คือ

- การเรียกร้องสิทธิมากเกินไป โดยใช้เพียงแต่จุดยืนทางผลประโยชน์ของตนหรือกลุ่มตน ทำให้ไม่มีการประนีประนอมระหว่างกลุ่ม ทำให้เกิดความขัดแย้งชนิดที่ไม่เอื้อให้เกิดการแก้ปัญหา
- รัฐมีทรัพยากรจำกัด ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของคนทุกกลุ่มได้ จึงต้องร่วมกันหาหนทางที่พอจะเป็นไปได้ในการแจกจ่ายทรัพยากร
- ไม่ควรมองข้ามรัฐ เพราะรัฐเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของคนในสังคม (ปกป้องปวงประชา) อยู่เหมือนกัน การมองข้ามรัฐจึงอาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิของผู้อื่นได้
- ไม่ควรรังแต่จะโจมตีกลไกรัฐ โดยไม่เสนอแนวทางการปรับปรุง และหนุนเสริมแนวทางนั้น เพราะท้ายที่สุดแล้ว รัฐจะเข้มแข็งและมีกลไกที่มีประสิทธิภาพได้ ก็ต่อเมื่อทุกคนในสังคมช่วยกันหนุนเสริม

กลยุทธ์เพื่อปรับความสัมพันธ์ทางอำนาจกับรัฐ

1. การเผชิญหน้า ด้วยการเดินขบวน การชุมนุมที่หน้าทำการหน่วยงานของรัฐ การยึดถนน การปิดการจราจรบางเส้นทางเป็นยุทธวิธีเพื่อให้รัฐยอมเจรจาอย่างเสมอหน้า แต่ต้องระวังไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น
2. การใช้แนวทางด้านวิชาการ โดยประสานงานกับนักวิชาการหรือองค์กรพัฒนาเอกชน (เอ็นจีโอ - NGOs) เช่นกรณีของมาตาพุดที่กลุ่มที่เคลื่อนไหวนำข้อมูลวิชาการว่าด้วยผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งต่างจากข้อมูลของรัฐ มาใช้ในการเรียกร้อง
3. การสร้างเครือข่ายพันธมิตรกับผู้เสียประโยชน์ หรือได้ประโยชน์ โดยเคลื่อนไหวร่วมกันเพื่อเพิ่มพูนอำนาจ
4. ใช้วิธี "ยืมมือ" บางกลุ่มในการสร้างกระแสสังคม เช่น กรณีการคัดค้านการสร้างเขื่อนน้ำโจน จังหวัดกาญจนบุรี ก็มีการทำให้เป็นประเด็นด้วยสื่อมวลชน เพื่อดึงความสนใจจากประชาชนกลุ่มอื่น และต่อรองกับรัฐง่ายขึ้น

สุดท้าย ... สิทธิมนุษยชนเชื่อมโยงกับแนวคิดอื่นๆอย่างไร

พื้นฐานของสิทธิมนุษยชนอยู่ที่ “การเคารพศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์” แม้เนื้อหาของสิทธิจะต่างกันในแต่ละพื้นที่ แต่หลักการเคารพความเป็นมนุษย์ต้องยึดไว้เสมอ

สิทธิมนุษยชนในแง่ของสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มีไว้เพื่อ ปกป้องปวงประชา (Demo-Protection) จากการใช้อำนาจตามอำเภอใจ ซึ่งก็คือหนึ่งในสองขงขงของประชาธิปไตย

อีกขงขงหนึ่งของประชาธิปไตย คือ อำนาจของปวงประชา (Demo-Power) ที่สร้างขึ้นไม่ได้หากปวงประชาไม่ได้รับการปกป้องเสียก่อน

การปกป้องปวงประชา คือการที่รัฐปกครองโดยหลักนิติธรรม (The Rule of Law) ซึ่งก็คือการปฏิบัติกับทุกคนอย่างเท่าเทียมภายใต้กฎหมาย และการไม่เลือกปฏิบัติ

การปกครองโดยหลักนิติธรรม ก็คือ ความยุติธรรมเชิงขั้นตอนกระบวนการเชิง(กฎหมาย)

ความยุติธรรมมีอีกขงขงหนึ่ง คือ ความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice)

สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่ระบุว่ารัฐควรกระจายทรัพยากรเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในสังคม หรือมีความยุติธรรมในการแจกจ่าย (Distributive Justice) สิทธิเหล่านี้มีจุดเน้นอยู่ที่ ความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice)

☺ ความยุติธรรมทางสังคมจะได้เกิดขึ้นเมื่อ มีการแจกจ่ายประโยชน์ และภาระ “อย่างเป็นธรรม” (Fair) หมายความว่า “ทุกคนควรได้รับสิ่งที่เขาควรจะได้รับ” คือ สิทธิอันพึงมีพึงได้ รางวัลหรือโทษที่ควรได้รับตามสิ่งที่ได้กระทำไป และความจำเป็น ในการดำรงชีวิต

☺ เห็นได้ว่าอะไรคือ “อย่างเป็นธรรม” เป็นเรื่องที่ต้องตีความตามมุมมองเชิง ค่านิยม คุณค่าคุณธรรมอยู่ไม่น้อย แต่ท้ายที่สุด มีเป้าหมายที่ “ความร่วมมือทางสังคม” ให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้

☹ การหา “ความยุติธรรม” จึงยาก แต่ถ้าหา ความอยุติธรรม จะง่ายกว่า แล้ว หากทางลัดทอนมัน จะเป็นไปได้ในทางปฏิบัติมากกว่า

☺ กล่าวโดยรวม จุดร่วมสำคัญของสิทธิมนุษยชนทั้งแบบ สิทธิพลเมืองและ สิทธิทางการเมือง และ สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม คือ หลักความเป็นธรรม หรือ “ความยุติธรรม”

เห็นหรือยังว่า ‘สิทธิมนุษยชน’ อย่างเดียวไม่พอ
สำหรับการเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิเสรีภาพ